

Posudek vedoucího bakalářské práce

Patrik Hanko: Komunikace s neslyšícími

Vedoucí: Tomáš Samek, Ph.D.

Bakalářská práce Patrika Hanka se zaměřuje na komunikační chování neslyšících se zvláštním zřetelem k osobní zkušenosti autora. Jde o práci přepracovanou, protože její předchozí verzi nedokázal student obhájit. Třebaže se práce vyznačuje celou řadou nedostatků, celkově lze konstatovat, že autor výrazně zlepšil její podobu oproti té, kterou předkládal posledně.

Terminologicky preciznější je hned formulace samotné výzkumné otázky: Dochází v rodinách, v nichž se vyskytuje jeden nebo víc neslyšících, ke vzniku specifického, jen na jednoho nebo několik mluvčích omezeného idiolektu při znakování? Autor na tuto otázku dokáže odpovědět jen zčásti, a to na základě výzkumu i osobních zkušeností, které popisuje a snaží se reflektovat. Ovšem i při svém částečném nezdaru dokáže přijít na spoustu zajímavých poznatků takřkajíc po cestě: práci nelze tedy hodnotit jen podle dosaženého cíle; její největší hodnota je v tom, co si autor uvědomil na lopotné a místy trochu krkolomné stezce, po níž krácel při hledání odpovědí na své otázky.

K nesporným kladům práce patří její hluboké osobní ukotvení, které se v novém textu promítlo daleko podstatněji do celkové kompozice: stať vyrůstá ze zkušenosti každodenního soužití a komunikačních interakcí s autorovým mladším bratrem Filipem, který je od narození neslyšící. Empirickou komponentu práce autor tentokrát ještě prohloubil a doplnil o vysvětlení některých pasáží, které byly nejasné. Osobní zážitek již není podán izolovaně od poznatků o znakování, nýbrž se těsněji prolíná se samotnými charakteristikami znaků a důkladnějším popisem komunikačních situací, do nichž se při pokusech o úspěšnou komunikaci s Filipem dostával nejen autor, nýbrž i ostatní členové rodiny a příbuzní.

Za výborný považuji postřeh o tom, jak schopnost dorozumět se s Filipem znakováním klesá s rostoucí vzdáleností od nukleární rodiny. Takových pěkných postřehů je v práci víc, byť pravda nejsou formulovány zrovna elegantně.

Autor dospívá k závěru, že idiolekty jako odchylky od komunikační normy vznikají zejména v rodinách smíšených, kde někteří členové slyší, zatímco jiní jsou odkázáni na znakování a odezírání: právě to je prostředí typické pro idiosynkratické odchylky od standardních podob znakové komunikace – a právě v něm vznikají idiolektické znaky, které autor hezky a názorně popisuje, a to nejen na sobě a své komunikaci s Filipem. Tyto pasáže jsou opravdu zdařilé stejně jako autorova úvaha o analogii mezi mocenským vztahem slyšících a neslyšících jako obdobou komunikačního vztahu většin k menšinám, třeba etnickým. Neslyšící Rom je tak vylučován nadvakrát: jednak etnicky, jednak svým komunikačním hendikepem.

Práce má celou řadu nedostatků, z nichž zde vypíchnu ty nejpodstatnější:

1. Ne zrovna zdařilý výzkum: autor se v terénu – např. při náslechu vyučování – zapomněl zeptat na to, co vlastně přišel zjistit. Ovšem je dobré, že o tom píše upřímně a svůj nezdár nezastírá.
2. Metodologicky zcela neadekvátní je představa, že bude zkoumat řečové chování nikoli na základě přímých interakcí sociálních aktérů, nýbrž tak, že se jich zeptá na to, aby oni sami reflektovali své řečové chování: už od Boasových dob je takový průzkum považován za pochybný, neboť víme, že skutečné jazykové chování se často velmi liší od toho, jak ho jeho protagonisté sami reflektují. Autor však již neměl čas své rozhovory přepracovat.
3. Stejně nelogické je dekontextualizovat výpovědi aktérů tím, že nejprve vypíšu všechny odpovědi všech interviewovaných na první otázku, pak na druhou atd. Neznáme sociodemografické ani situační charakteristiky informátorů a nadto nejsme z takto členěného textu schopni vidět, jak dílčí výpovědi působí v celku rozhovoru. Tento nedostatek je do jisté míry korigován tím, že plné verze rozhovorů uvádí autor v příloze. Přesto ho považuji za závažný.
4. Jazyk práce je velmi strohý, což by samo o sobě nevadilo, ovšem místy i nejasný, což je zásadní nedostatek. Nejasnosti se objevují ve formulaci některých logických implikatur, kdy přesně netušíme, jak autor z tvrzení *A* vyvozuje závěr *B*. Krom toho je v práci spousta překlepů a chyb, jež by bylo lze odstranit pečlivější jazykovou korekturou textu.

5. Formální stránka má také četné nedostatky počínaje citací podle katederního úzu (je zjevná snaha se jím řídit, není však aplikován důsledně) a konče neuvedením zdroje např. u obrázku č. 7 na str. 13 (Prstová abeceda pro dvě ruce), kde je jasné, že autor informaci přebírá (a nelze ho v tomto smyslu vinit z plagiátorství), ale opomněl uvést přesnou citaci.

Práci prospělo, že autor zredukoval původně velmi rozsáhlou teoretickou pasáž, která však byla kompilační a bez živého vztahu k empirické složce textu. Oceňuji, že nyní se i v teoretických pasážích autor snaží diskutovat s citovanými autory na základě svých osobních zkušeností a má odvahu jim místy i oponovat, byť ne vždy zcela přesvědčivým způsobem.

Na předkládaném díle by bylo jistě možné ještě dlouho pracovat, a to navzdory tomu, že autor oproti první verzi vykonal velký kus cesty v celkové logické strukturaci textu i některých dílčích formulacích a ve schopnosti zaměřit se na podstatné. Vzdor všem podstatným zlepšením jsem váhal, zda práci jako školitel pustím ke komisi, ale vzhledem k prokazatelnému pozitivnímu posunu a autorovu nemalému úsilí ji nakonec po jistém váhání **doporučuji k obhajobě a navrhuji pro ni známku dobře.**

V Praze 1. 5. 2016